

grueles

Een uitgave van de Stichting **Grueles** | december 2011 | jaargang 31 | nr. 4

grueles

www.grueles.nl

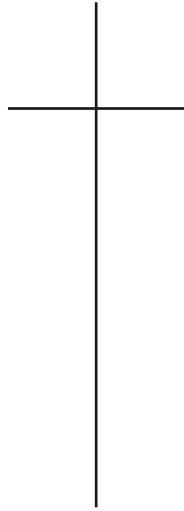
grueles

Een uitgave van de Stichting **Grueles** | december 2011 | jaargang 31 | nr. 4

- Bij de voorpagina:** Kaffee Kallebérg.
V.l.n.r. Mathieu van Caldenborgh (tambour-maître), Fernand van Caldenborgh
(adjutant-vaandeldrager), Zjang Doyen (kapitein rode compagnie).
- Bij de titelpagina:** Ién Kaffee Kallebérg.

IN MEMORIAM

Afgelopen jaar heeft Gruelles afscheid moeten nemen van Jean Wassenaar. Wij herdenken hem met genegenheid en grote dankbaarheid.

Jean was eind jaren tachtig lid van de sectie Streekmuseum.

© Copyright Stichting Grueles - www.grueles.nl

Abonnementenadministratie: Brikkenuven 1, 6247 BG Gronsveld. Tel. 043 - 408 3288. *Secretariaat:* Rijksweg 92, 6247 AK Gronsveld. Tel. 043 - 408 2880.

U kunt zich abonneren op ons tijdschrift door € 13,50 over te maken op Rabobank rek.nr. 11.75.15.000 of ING 2535375 t.n.v. Stichting Grueles. Losse nummers € 4,-.

VOORWOORD

Ooit zei een beroemde Nederlandse radio-dj in een landelijk omroepblad dat hij eens in het dorpje Gronsveld geweest was en dat hij daar 'nog niet dood gevonden zou willen worden'. Dat is nogal een bouté uitspraak en ze suggereert dat het hier niet leuk is of dat hier niets te beleven valt. Maar niets is minder waar. In Gronsveld is van alles te doen. En gelukkig hebben veel jeugdigen dat door, en dat is goed, want de jeugd heeft de toekomst.

Neem bijvoorbeeld het kerkplein. Dat blijkt momenteel 'the place to be'. Als je ziet hoeveel mensen elke avond en zelfs 's nachts genieten van dat schilderachtige dorpsplein, denk je: wat wonen we toch mooi en wat hebben we het toch goed. De jeugd die daar zo veelvuldig vertoeft, kiest nu net ons kerkplein, met zijn prachtige kerk, de karakteristieke trapgevel van de school en uiteraard de vogelstang. Dat niemand meer zegt dat de jeugd geen oog voor kunst heeft. En meteen bevordert deze jeugd de werkgelegenheid, met name voor de Maas-trichtse Toeleverings Bedrijven, want dagelijks kan er een ploeg uitrukken om de achtergelaten troep van deze cultuursnuivende groep jongeren op te ruimen.

Over werkgelegenheid gesproken: als we de politiek moeten geloven, komt het daar wel goed mee, ook in Gronsveld en Rijckholt. Want alle nieuwe projecten die op stapel staan, leveren heel wat banen op: een erg brede school,

hotel 'Autobahnsicht', (of gaat het 'Zutview' heten?), wietboulevard 'Bij ons is het gras(s) altijd groener', amusementshal 'De eenarmige bandiet' en dan nog de nodige 'perifere handel', zoals dat zo mooi in de beleidsstukken genoemd wordt. Allemaal in en rond Gronsveld. Het zou me niets verbazen als het economische middelpunt na dik vierhonderd jaar weer van het Noorden der Nederlanden naar het Zuiden verschuift, met Gronsveld als blakend centrum. En zo komt er, na het verdwijnen van de Veiling, toch weer bedrijvigheid aan de Sjtäosie. Grueles houdt al die nieuwe projecten in ieder geval nauwlettend in de gaten.

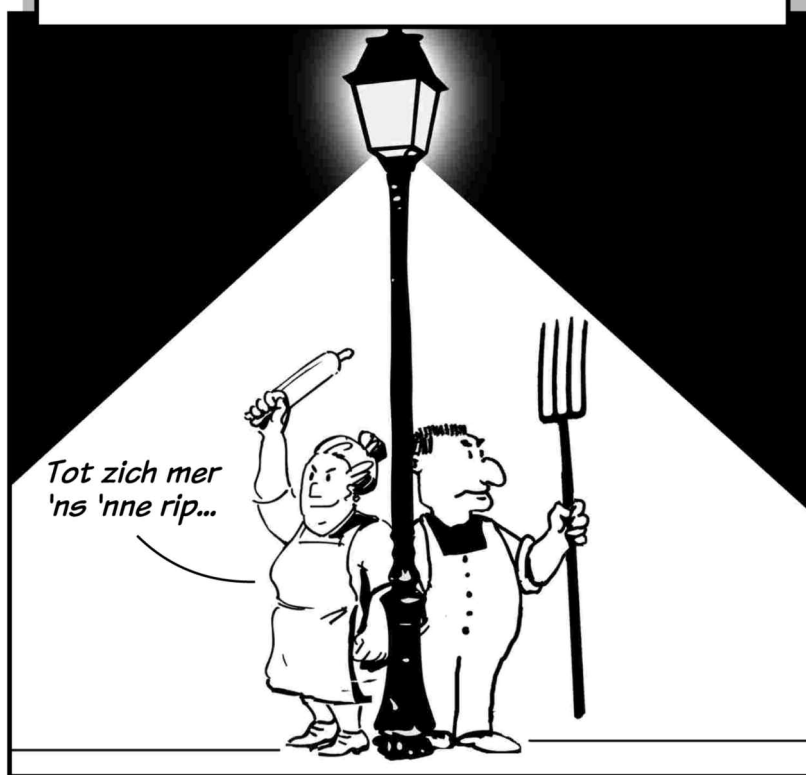
Het is de moeite meer dan waard om binnenkort eens bij het Streekmuseum te gaan kijken. Er is hard gewerkt (en dat gebeurt nog steeds) om die plek weer 'bezoekwaardig' te krijgen. De mannen zijn gemotiveerder dan ooit en verzetten bergen werk om het museum op te knappen. De gevolgen van dat werk zijn zichtbaar. Maar ook al die andere secties hebben in 2011 niet stilgezeten. De resultaten van hun inspanningen zag u terug in het periodiek, op de website of gewoon, in en om Gronsveld en Rijckholt. En die inspanningen blijven we ook in 2012 leveren om onze dorpen wederom 'the places to be' te laten zijn.

Ik sluit af met de jaarlijkse wens:
'nne zaolege Kiësmes en e zaoleg Nejaor.

Maarten Heijnen

TRENÊT & HAJ...

VÖRME Ñ BUURTWAACH

DIALECT

Rolduc

Es ich 'nen trèin zeen of huur, mô't ich dao nog altiéd aon deenke: ich mô't daan deenken aon dè kier dat ich mêt nog dry aandere e bezeuk goûng bringe aon Rolduc.

Dat wäor d'n ieste kier dat ich ién 'nen trèin zaot, en öuch d'n ieste kier dat ich op 'ne porselyne wc-pot heb gezëte. Ich zal uch 'ns verdutse wie dat iénèin zaot.

Jan van Hellemie wäor goën sjtedere op 't simmenarie van Rolduc. Ich laog dêks bië Hellemie en hoülp Kees en Wil dan op de boerdery. Op 'nne zoondig woûwe vuur Jan 'ns ién Rolduc goën opzeuke. Ömdat medam Cor neet mêt kôs goën, goûnge vuur mêt veer joûnges van de Peen eleng nao Rolduc: Lyjjo van de sjmiëd, Jean van Kleus, Kees van Hellemie en ich, Frans van Jôp. Gesjtiéveld en gesjpaord trok vuur mêt 'n vol kelbas appele te voot nao Mesjtreech, öm dao d'n trèin te pakke. Kees haw al e päor kier ién d'n trèin gezëte, vuur nog noets. Sjtiéf vaan de zenewe lepe vuur wie ènde ater Kees aon, en daachten dat vuur 'n wèrldrejs begöste.

D'n trèin vertrok.

Ich genoët devaan en waachde mêt me kërtsje sjtiéf ién m'n han opte kondekteur. Van de zenewe mô's ich nao 't hûiske. Ich daag dat ién d'n trèin gèin hûiske waar. Ich zaog waol e bôrdsje hange mêt 'ne pyl en 't wëurdsje 'toilet'.

Es dao noé 'WC' op haw gesjtaande, dan haw ich 't waol gewèite. Kees mô's öuch, en ich leep mêt hëum mêt.

Wie ich dat höksken ién goûng, braok mich de benawden oét. Ik deeg d'n dêksel ömhoeg en doer e loëk zaog ich de klawwen oonder mich doer raoze. Ich dôrfde neet te goën zitte, meh ich mô's zoe érg dat ich 't toch mer heb gedoën. Ich doog m'n öuge toûw en sjtelde mich vuur dat ich bié ôs opte hoüte plaank zaot vaan 't hûiske. Wie ich vërdig wäor dûiden ich op e knupke en mêt eng gôtsj wäoter, woërd alles zuúver gesjpeuld. Mieljaar dat wäor sjpannend, en ich dûide nog e päor kier. Wie ich truk goûng vrogen de aandere mich oe ich blëve wäor. Ze zaagte dat de kondekteur zjus gewès wäor. Ich wäor vuur te verrëkke dat ich dat gemis haw.

Vuur kaomen aon oppe sjtäosie ién Zitterd en môsten uüversjtappe opt'n trèin nao Kërkraoj. Joûng, wat 'n sjpanning. Vuur loorden ôs öugen oét. De lûi sjtapden oét en ién en de kondekteure sjtoûnge vërdig vuur te fluete. Op 't aander perron zaoge vuur trejns koëmen en goën.

Iénens hoerte vuur 'ne kondekteur fluete. Wie gekke rende vuur d'n trèin ién, goûnge boéten aosem zitte, en pagkden ôs mer weer 'nen appel. D'n trèin sjtopde noé waol get dêkser es d'n aandere. (Läoter hoerte vuur dat 't 'ne sjtoptrèin wäor.) Nao a päor appele en get

bezukskes aon 't 'toilet' sjtopde d'n trèin oppe sjtäosie. Vuur sjtapden oét en goûnge lore oe vuur heen môste. Vuur hawwe nog lang te goën, ies nao Jan en daan nog 'ns gaans truk mêt d'n trèin nao Mesjtreech. Kees zaag: 'Kom hié mêt de kërtsjes daan dûi ich ze ién m'n bëurs, aandere ês èine ze dalik kwiét.'

Toch haw ich 't geveul dat ich op dy sjtäosie al 'ns gewès wäor. Ich loorde roond en iénens zaog ich ién de hal hiel groet sjoën: 'Station Maastricht'. De aandere hawwen 't iéntösjen oüch geziën. Wie hoüte paole blëve vuur sjoën en vuur loorden ôs aon: 't Zal toch neet woer ziën ...?'

't Wäor waol woer! Vuur hawwen ién Zitterd d'n trèin truk gepak, en sjoûnge noé, bekaans 'n oor läoter, zoonder Jan geziën te hebbe, en mêt 'n haf kelbas appele, weer op de sjtäosie vaan Mesjtreech. Gèine zaag mie get. Vuur pagkden ôs 'nen appel en lepen, e päor meter aterèin, truk nao Groéselt.

Wie vuur mêt 'n lèg kelbas truk wäore, renderen ich bié ôs nao 't hûiske, zat mich opte hoüte plaank, doog m'n oüge toûw, zaag: 'Tsjoeke, tsjoeke, tsjoek', en ich beelde mich ién dat ich op 't 'toilet' ién d'n trèin zaot.

Frans van Jôp
Tekening: Hans Mulder

Rariteiten 2011

Ook dit jaar hebben veel dorpsgenoten ons weten te vinden en bijzondere waarnemingen doorgegeven. Het jaar 2011 begon met veel sneeuw, gevolgd door een heel mooi voorjaar. Ook het najaar was zeer zonnig en begin november waren er nog dagen van bijna 20 graden. Alleen precies in de zomervakantie, toen de kinderen vakantie hadden, viel de regen met bakken uit de lucht.

De sectie Natuur gaat in het vervolg alle bijzondere waarnemingen ook vermelden op de vernieuwde website van Grueles: www.grueles.nl. Een reden temeer om onze site regelmatig te bezoeken.

Groot avondrood

Een opvallende roze vlek, onder op de stam van een olijfboompje, dat is wat op een zonnige dag in mei, thuis op de cour de aandacht trok van Toon van de Weerdt. Hij ging ze nader bekijken en zag een ongeveer 5 cm grote olijfgroene vlinder zitten met opvallende roze strepen. Via een insectenboek en internet kwam hij er al snel achter dat het om een pijlstaartvlinder ging, genaamd het groot avondrood. Deze nachtvlinder komt in geheel Europa voor en is vooral te vinden in graslanden, duinen, heiden en open plekken in het bos. Maar ook geregeld in tuinen waar fuchsia's staan. Omdat de vlinder de hele tijd stil bleef zitten, ontstond het vermoeden dat hij net ontpopt was en nog

Groot avondrood

aan het opdrogen was. Volgens de vliegperiode van deze vlinder (half mei tot begin september) zou dat goed kunnen kloppen. Het groot avondrood wordt wel vaker overdag gezien, rustend op een plant en wachtend op de schemering. De rups van deze vlinder wordt ook wel de olifantenrups genoemd. Deze naam heeft de ongeveer 8 cm grote rups te danken aan zijn lijf en kleuren die doen denken aan de slurf van een olifant. Meer hierover is te lezen in Grueles jaargang 1992, blz. 170.

Bij een inspectie later tegen de avond, bleek het groot avondrood te zijn verdwenen. Volgend jaar maar enkele fuchsia's in de tuin planten en misschien is het groot avondrood dan weer te zien.

Spaanse vlag

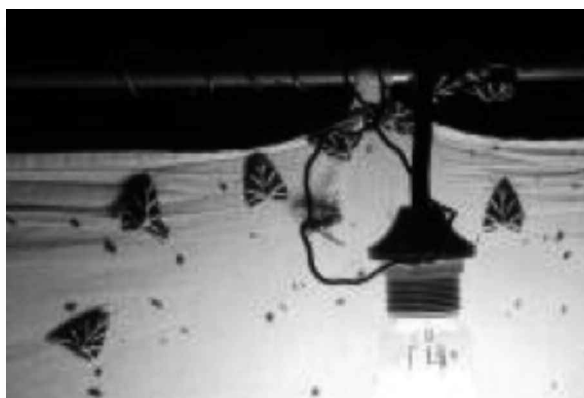
Een beetje een rare benaming voor een vlinder. Maar kijken we naar de kleuren, veel geel en rood, dan kunnen we ons daar wel iets bij voorstellen. De Spaanse vlag is een vlinder die behoort tot de familie van de beervlinders. Beervlinders zijn overwegend nachtvlinders maar de Spaanse vlag is ook wel overdag actief. Het verspreidingsgebied van de Spaanse vlag in Nederland is beperkt tot vrijwel uitsluitend Zuid-Limburg.

Verspreidingskaartje Spaanse vlag

De rupsen worden vooral aangetroffen in vochtige, schaduwrijke bossen. De vlinders zelf zijn te vinden op warme, kalkrijke hellingen, bosranden en zoomvegetaties. Belangrijk voor de Spaanse vlag is dus vooral het op korte afstand van elkaar voorkomen van deze typen leefgebied. Het Savelsbos herbergt deze gebieden en het is dus niet verwonderlijk dat de Spaanse vlag hier voorkomt. Mede door de Spaanse vlag, het vliegend hert en enkele vleermuissoorten behoort het Savelsbos tot het Natura 2000-landschap 'Heuvelland'.

De oudst bekende waarneming in het Savelsbos van deze vlinder dateert van 1925 en vermoedelijk heeft deze populatie tot op de dag van vandaag stand weten te houden, getuige de regelmatige waarnemingen sindsdien. In dit periodiek hebben we een eerste keer melding gemaakt van deze soort in 1995.

Waarneming met de lichtval

Natuur

Spaanse vlag

We noemden hem toen nog de vierpuntsbeer-vlinder, een oude, thans niet meer in gebruik zijnde, Nederlandse benaming. Op 21 augustus 2011 werd door Pim van de Weerd op de poort van de familie Devue, Rijksweg 22, een exemplaar van de Spaanse vlag aangetroffen. Toeval of niet, diezelfde avond heeft Daniel Benders tijdens een inventarisatieavond maar liefst 9 exemplaren van de Spaanse vlag aangetroffen met behulp van een lichtval. Deze bijzondere waarneming werd gedaan nabij de splitsing van de Keerderstraat en de Kleine Molenweg.

Torenvalk

Begin januari kregen wij een melding van Katrien Pleunis (Sjtrëutsje ién Riékelt). In de tuin had Katrien een roofvogel ontdekt. Op naar Rijkholt voor nader onderzoek. Het was bitterkoud en er lag een laag sneeuw. De roofvogel bleek een mannetje torenvalk te

'Biddend' mannetje torenvalk

zijn die ogenschijnlijk gewond was. Bij benadering vloog de torenvalk plotseling op. Hij was niet gewond, maar had een prooi geslagen. In zijn klauwen hield hij een zwarte vleugel van een mannetje merel geklemd, waardoor het leek of hij zelf een 'afhangende' vleugel had. Dat deze torenvalk zo dicht te benaderen was, had natuurlijk te maken met honger. Hij wilde zijn prooi niet zomaar afstaan en vluchtte pas op het laatste moment. Torenavken jagen vooral op (veld)muizen. Alleen in tijden van muizenschaarste heeft hij ook kevers, vogeltjes en andere kleine prooien op het menu staan. In vrij strenge winters zijn er weinig knaagdieren binnen klauwbereik en gaan de valken op zoek naar andere prooien. Torenavken zijn zogenaamde 'verticale' jagers. Al 'biddend' in de lucht speuren ze naar muizen. Het woord bidden blijkt overigens foutief gebruikt. Het is afkomstig van het

Engelse 'pray' (bidden). Echter, de werkelijke betekenis moet gezocht worden in het Engelse woord 'prey' (prooi), dat meer voor de hand ligt. 'Horizontale' jagers zijn bijvoorbeeld sperwers en haviken. Deze roofvogels jagen laag en met grote snelheid over het landschap en slaan hun prooi bij verrassing.

Kraanvogels

Kraanvogels, bij ons beter bekend als 'kroélekraoje', zijn bijzondere vogels die bij velen tot de verbeelding spreken. Als ze in het late najaar (dit jaar begin november) in grote V-vormige vluchten en met veel geluid naar het zuiden trekken, is dat voor veel mensen de

aankondiging dat koning winter voor de deur staat. Hun trekroute is niet ieder jaar hetzelfde, dus voor het waarnemen van deze schitterende vogels is een beetje geluk nodig. Wel is het zo dat de kraanvogels niet zullen trekken als het slecht weer is. Ze wachten geduldig op dagen met een rustige atmosfeer en bij voorkeur hebben ze wind in de rug. Ze kunnen dan meer kilometers afleggen met dezelfde energie. Bij minder strenge winters overwinteren veel vogels in Noord-Frankrijk, in de Champagne-streek. De meeste kraanvogels zoeken echter hun toevlucht in de Spaanse kurkeikenbossen waar ze zich tegoed doen aan de rijkelijk aanwezige eikels.

Jan van Baal maakte vanaf de prinsenwagen in Rijckholt deze foto van de 'kroélekraoje'.

Natuur

Als in het vroege voorjaar (februari/maart) de vogels terugkeren naar hun broedgebieden in het noorden en oosten van Europa, geeft dit bij veel mensen weer een warm gevoel. De 'ijstijd' is voorbij en de eerste lentetekens kondigen zich aan. Vooral de statige V-vluchten in combinatie met het karakteristieke geluid, worden toch ieder jaar door veel mensen als zeer bijzonder ervaren. Zo was carnavalsmaandag 7 maart zo'n bijzondere dag. De carnavalsoptocht trok onder een strak blauwe lucht door Rijckholt toen plotseling vanuit het zuiden twee grote groepen 'kroélekraoje' het rijk van de 'Sjnuffelère' passeerden. Het zal niet snel meer voorkomen dat zoveel mensen tegelijk zo'n schouwspel zullen beleven. De toeschouwers volgden de vogels in hun vlucht, totdat die als stipjes boven het Savelsbos verdwenen. Die dag zijn door diverse vogelaars in totaal 9472 kraanvogels boven Zuid-Limburg geteld. Een vogelaar heeft de groep van Rijckholt ook gespot en geteld. Hij kwam op een totaal van 500 exemplaren. De moeite waard om de optocht even te laten voor wat ie is.

Houtsnip

Op zondag 30 oktober ontdekten Jan en Mariëtte Meijerink (alweer het Sjrëutsje ién Riékelt) in hun weiland aan 't Brandwègske een bijzondere vogel die gevangen zat tussen de haag en het schapengaas. Hij was verstrikt en niet meer in staat zelf het luchtruim te kiezen. Het bleek een houtsnip te zijn.

De houtsnip bij Jan en Mariëtte. De lange dolksnavel, de dwarsstrepen op de kop en zijn schutkleuren zijn typerend voor deze zeldzame vogel

Na te zijn bevrijd en gefotografeerd, vloog de vogel meteen richting Savelsbos. Houtsnippen worden niet vaak gezien. Op de eerste plaats maken zijn camouflagekleuren (als dode bladeren) hem nauwelijks zichtbaar en daarnaast blijft hij tot op het laatste moment zitten. Wordt hij dan toch verstoord, dan vliegt hij zigzaggend weg, om niet veel verder weer te landen en op zijn schutkleuren te vertrouwen. Houtsnippen leiden een zeer verborgen leven en komen pas bij het vallen van de nacht in beweging. Tijdens het broedseizoen worden de houtsnippen vaker gezien als ze in de bossen op zoek gaan naar bodemdiertjes. Vroeger werd er op de houtsnip gejaagd en was het zelfs een zeer geliefde wildsoort. Het schieten van

'de dame met het lange gezicht' was door zijn plotselinge zigzagvlucht niet eenvoudig. Sinds de nieuwe jachtwet van 2002 is de jacht op de houtsnip verboden.

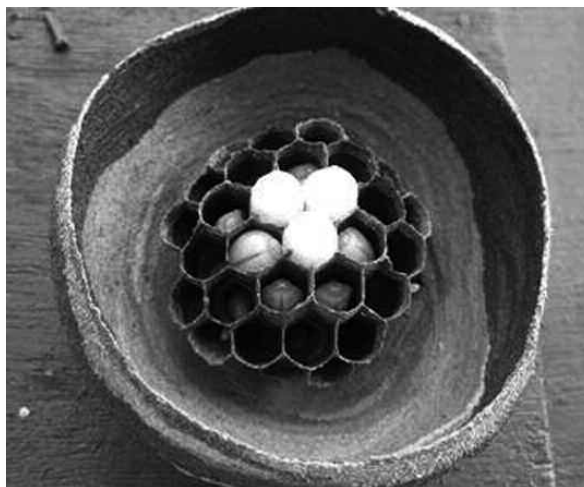
Hazelworm

Op een zondagochtend in september wandelden Ina en Pim van de Weerd met kleindochter Isa richting 'de Beuk'. Onderweg kwamen ze vanaf 'de Beuk' een mountainbiker tegen. Met Isa speelden ze een spelletje 'stoppen bij rood' en 'doorlopen bij groen', en ze stonden op een gegeven moment stil op het pad. Voor zich zagen ze op de grond een doodgeden insect liggen. In eerste instantie werd gedacht aan een platgeden regenworm, maar bij nader inzien bleek dat exemplaar wel erg donker van kleur. De restanten leken meer op een klein slangetje dan op een regenworm, van boven bijna zwart en de buik licht van kleur. Met behulp van internet stelde Ina vast dat het hier om een jonge hazelworm ging. Bijzonder is de tijd van het jaar van deze waarneming. Lang niet alle vrouwtjes hazelworm nemen jaarlijks aan het voorplantingsproces deel. Bij een nat voorjaar neemt ruim 90% van de geslachtsrijpe vrouwtjes deel aan dit proces. Bij een droog voorjaar is dit slechts 30%. De natte zomer van 2011 heeft er mogelijk toe geleid dat in het Savelsbos minstens één vrouwtje heeft besloten later in het seizoen alsnog voor nageslacht te zorgen, met desastreuze gevolgen voor minimaal één jong.

Hoornaar

Sectie Natuur heeft her en der nestkasten opgehangen, bestemd voor bijvoorbeeld koolmezen, steenuilen, kerkuilen en bosuilen. Bij controle bleek een koolmezennestkast door de koolmezen te zijn verlaten. De oorzaak was al snel bekend. Aan de onderkant van de klep van het nestkastje bevond zich een wespennest (zie foto). Het was niet zomaar een wespennest, maar het nest van de hoornaar, de grootste Europese wespensoort.

De nestbouwer is een bevrucht vrouwtje, de koningin. Deze koningin begint in het voorjaar met de bouw, legt in de cellen de eerste eitjes en verzorgt vervolgens de larven. De werksters bouwen het nest verder uit en verzorgen de volgende lichte larven.

Nest van de hoornaar

Natuur

Natuurlijk kan de steek van een hoernaar gevaarlijk zijn voor mensen met een allergie, maar dit geldt feitelijk voor een steek van alle wespesoorten.

Sectie Natuur

In het Gronsvelds dialect worden ze 'hoerèiken' genoemd. Voor meer informatie hebben we Marcel Brouwers, de bijenkenner uit Rijckholt, gebeld. Hoornaars zijn twee maal zo groot als een gewone wesp, maar gelukkig zijn ze minder agressief. Nog een voordeel, hoornaars zijn niet dol op zoetigheid en blijven uit de buurt van onze limonade en ijsjes.

Net als de koningin zijn de werksters vrouwelijke hoornaars, alleen zonder een volledig ontwikkeld voortplantingsorgaan. Pas aan het eind van de zomer legt de koningin de eitjes waaruit de darren (mannelijke wespen) en nieuwe koninginnen voortkomen. Voor de winter sterft het hele volk uit, net als bij de andere wespen- en hommelseorten, met uitzondering van de inmiddels bevruchte koninginnen.

In het voorjaar bouwen deze koninginnen hun nieuwe nesten en is de cyclus rond.

In ons dialect bestaat de uitdrukking 'Ziëve hoerèike sjtêke e përd kepot'.

Deze boutte stelling blijkt echter een fabel.

FOTO

1982. Basisschool, klas 4

*Achterste rij staand: Juf Ans Thiemann, Isabella Hessels, Boudewijn Cox, Roderick Schevers
 Middelste rij: Gabry Spronck, Stephan Gorissen, Roel Smeets, Sven Stapert, Roger Delonge, Roger Bergs,
 Ronald Bergmans, Bas Peussens, Ronald Uffink, Chantalle Martin
 Voorste rij: Claudia Wijnands, Johnny de Joode, Johan Cilissen, Marc Mullers, Diana Mullers, Peggy Gijbels,
 Chantalle Klein, Elian Segers, Marco Delonge, Roy Thimister*

Foto

± 1993. V.l.n.r. Robert Spronck, Bèrke Broex, Roland Malik, Joep Heijnen, Fönne Broex

Sint-Maartensviering 2011

GEZIËN

Deze 'ateröm' werd door diverse mensen herkend. Mijn hint dat men eerst de 'koer' moet oversteken vooraleer men deze achterom kan zien, heeft geholpen. Waarschijnlijk heeft ook wel de bekendheid van de huidige bewoners hier een rol in gespeeld. Jarenlang exploiteerden zij het ernaast gelegen café 'de Kerteermèister'. Françoise Pinckaers en Robert Spronck wonen sinds oktober 2000 hier, Rijksweg 78, samen met hun dochter Lea. Deze boerderij kochten zij al in februari 1996 van de familie Broex.

Van 1996 tot 2000 werd de grote schuur verbouwd. Twee goede vrienden van Françoise en Robert: Noonk Zjéf (Frans Huits senior) en Jean Caelen, hebben dit werk uitgevoerd. De bogen van de voor- en de achterzijde werden vernieuwd en er werd opnieuw gevoegd wat door Jean 'jointoyeureren' werd genoemd, een verbastering van het Franse werkwoord

'jointoyer' dat voegen betekent. In oktober 2000 werd het café verkocht en betrokken Françoise, Robert en Lea de boerderij en verbouwden het woonhuis uitgebreid.

Toen in het najaar van 2006 de spaarpot weer voldoende was gevuld, werd begonnen met de verbouwing van de keuken die achter het woonhuis ligt. Daarbij werd een oude waterput ontdekt. Robert plaatste er een glazen plaat overheen en maakte er verlichting in.

Een aardige anekdote is wel, dat toen Robert in de keuken sleuven voor de elektriciteit aan het kappen was, er een stuk uit de muur viel en hij zo recht in de ogen van buurman Hub van de Kuper (Peters) keek. Hub bleef rustig en vroeg: 'Wat beet dier aon 't doén?'

Vervolgens werd de oude koestal verbouwd tot magazijn voor hun bedrijf. In de sluitsteen boven de poort staan de letters AS en CB en het jaartal 1900. Deze initialen staan voor Adam Spronck en Catharina Bronckers die in 1900 de voorgevel lieten restaureren. Het huis is ouder. In de gewelfde mergel kelder staat gekrast: M. Spronck 1877 en J. Spronck 1877.

De kelder onder de poort is wegens instortingsgevaar volgestort, maar de twee kelders onder het woonhuis staan hoog genoteerd op het lijstje van een volgende restauratieronde. Onlangs is de gehele voorgevel opnieuw 'gejointoyeerd' en de boog boven de poort

Historie

opnieuw gemetseld, waardoor weer een restauratiefase is voltooid.

Dat het prettig toeven is bij onze volgende 'ateröm', behoeft volgens mij geen betoog. Wie weet deze oude woning te traceren?

Sjef Caris

HISTORIE

De aanleg van elektriciteit in de gemeenten Gronsveld en Rijckholt

Reeds in de 18e eeuw waren wetenschappers in staat statische elektriciteit op te wekken. De Italiaanse natuurkundige Alessandro Volta (1745 -1827) slaagde er rond 1800 in elektrische spanning op te slaan in een apparaat, zodat er ononderbroken elektrische stroom kon worden afgegeven. In de tweede helft van de 19e eeuw werd de gloeilamp door Thomas Edison (1847-1931) uitgevonden. De grote doorbraak vormde de uitvinding, eind 19e eeuw, van het wisselstroomprincipe door Nikola Tesla (1856 -1943). Hierdoor kon elektrische stroom via een kabel vanuit een centrale over grote afstanden worden getransporteerd.

Oprichting SVM

Vanaf eind 19e eeuw werd het mogelijk een elektriciteitsnet aan te leggen en alle dorpen en steden die dat wensten daarop aan te sluiten. Vanaf het begin van de 20e eeuw is in Nederland dan ook een sterke stijging van de aanleg van elektriciteit te zien. In Limburg werd daarvoor op initiatief van Rento Hofstede Crull uit Hengelo, een pionier op dit gebied, in september 1909 de 'N.V. Maatschappij tot Verkoop van den Electrischen Stroom der Staatsmijnen Limburg', kortweg de 'Stroom Verkoop Mij.' (SVM), opgericht.

De SVM was enkel een transport- en distributiebedrijf. Men kocht stroom in en distribueerde deze over het eigen kabelnet naar de afnemers. De stroom kocht men in bij de Staatsmijnen in Limburg. Die mijnen wekten al enkele jaren daarvoor in hun centrales met kolenafval elektriciteit op en waren in staat en bereid hun capaciteit uit te breiden.

In 1917 waren bijna alle aandelen van de SVM in handen van de Provincie Limburg. De SVM werd in 1932 omgezet in de 'Provinciale Limburgse Electriciteits Maatschappij' (PLEM). Toen de Staatsmijnen in 1948 het stroomleveringscontract opzegden, besloot de PLEM om zelf stroom te gaan opwekken in eigen centrales (1954 Maascentrale in Buggenum, 1978 Clauscentrale in Maasbracht en 1980 Waterkrachtcentrale in Linne). In de jaren 80 werden de productie en distributie weer gesplitst. Enkele decennia en fusies later werden in 2010 de aandelen van energieproducent Essent verkocht aan het Duitse energiebedrijf RWE.

Dit laatste trachtte de minister van Landbouw, Nijverheid en Handel honderd jaar geleden nu juist te voorkomen. Toen de Directeur Generaal van de Arbeid in 1911 een bezoek bracht aan de 'Ueberlandzentralen' van onze oosterburen, constateerde hij dat hun activiteiten er ook op gericht waren om Nederlandse gemeenten van elektriciteit te voorzien.

Kerkrade was al overstag gegaan en er liepen reeds onderhandelingen met meerdere Nederlandse gemeenten. Hij wees genoemde minister op het grote gevaar dat het gevolg kon zijn van het feit dat een vitaal belang als de elektriciteitsvoorziening vanuit een aangrenzend land behartigd zou gaan worden. Hij vroeg daarom aan de minister alles te doen dit te beletten. De minister was het met hem eens en de gemeenten werd opgedragen hem direct te informeren over mogelijke plannen in die richting. Maar, zoals hiervoor aangehaald, bijna honderd jaar later dacht men daar heel anders over en we zijn momenteel voor onze energieproductie alsnog geheel afhankelijk van onze oosterburen.

Aanleg elektriciteitsnet

Na haar oprichting begon de SVM direct met de aanleg van een hoogspanningskabel van de staatsmijn Wilhelmina naar Maastricht, waardoor deze stad medio 1910 op het elektriciteitsnet kon worden aangesloten.

Twee jaar later in 1912 trad de gemeente Eijsden met de SVM in onderhandeling over de aanleg van een elektriciteitsnet. De aan te leggen kabel zou het traject volgen van de Rijksweg door de dorpen Gronsveld en Rijckholt. Om deze aanleg te bespoedigen en bovendien de kosten daarvan te drukken, werden de gemeenten Gronsveld en Rijckholt door zowel de SVM als de gemeente Eijsden benaderd met de vraag of zij ook

geïnteresseerd waren in een aansluiting. Een half jaar later vond er in Eijsden een vergadering plaats, waarin door de SVM aan de betreffende burgemeesters informatie werd verstrekt over het contract voor stroomlevering en de financiële gevolgen daarvan voor de gemeenten. Kort daarna bracht ingenieur Gadiot van de SVM een bezoek aan de burgemeesters van Gronsveld en Rijckholt om met hen de details met betrekking tot de aanleg en levering in die gemeenten nader te bespreken.

De kosten voor de aanleg in het dorp Gronsveld werden begroot op 14.300 gulden totaal, 8.000 gulden voor het bovengronds net (plaatsen transformatorzuil, aanleggen laagspanningsnet en straatverlichting) en 6.300 gulden voor het ondergronds leggen van de hoogspanningskabel. Voor de gemeente Rijckholt zouden de totale kosten 6.500 gulden bedragen, 4.000 gulden voor het bovengronds en 2.500 gulden voor het ondergronds net. De kosten van het ondergronds net zouden door de SVM in 30 jaar worden terugbetaald aan beide gemeenten. Voor de betaling van de totale aanlegkosten sloten beide gemeenten een 30-jarige lening af bij de Maatschappij voor Gemeente Crediet te Amsterdam.

Medio 1913 werden de overeenkomsten door de SVM en beide gemeenten ondertekend. Nadat de minister van Waterstaat vergunning had verleend voor de aanleg van de

1931. De familie Macheels bij de Eerste H. Mis van père Aimon, rechts 'de zûil' en links daarvan een 'illetrikse paol' met straatlantaarn 'aon de brök' in Rijckholt

bovengrondse leidingen en de besluiten door het provinciaal bestuur waren goedgekeurd, werd na een onderhandse aanbesteding aan de Hengelosche Electricische- en Apparatenfabriek (Heemaf) opdracht gegeven de werkzaamheden uit te voeren. Begin 1914 werd met de aanleg van het elektriciteitsnet begonnen en kort daarna vonden de eerste aansluitingen plaats.

Door de aanleg van het elektriciteitsnet, met name door de plaatsing van de houten palen en de bovengrondse leidingen, werd het straatbeeld heel anders. De 'zûil' (transformatorzuil) werd in Rijckholt aan 'de brök', op de hoek van de Steenstraat en de Rijksweg, en in Gronsveld boven aan 'de Pötsjtèg' (thans Stationsstraat) geplaatst.

Exploitatie

De gemeente Rijckholt verleende aan de SVM concessie voor het leggen van elektrische leidingen in en over de openbare gemeentegrond. De SVM nam de kosten van de leiding vanaf het verdeelnet tot aan de meter voor haar rekening. De aanleg van de huisinstallatie kwam uiteraard voor rekening van de huiseigenaar. De SVM plaatste een meter en leverde de stroom tegen een bepaald tarief per verbruikte eenheid plus meterhuur. De SVM voorzag ook in de straatverlichting. In 1928 werd op verzoek van het raadslid Pittie door de gemeente Rijckholt onderzoek gedaan naar de mogelijkheid het net in eigen beheer te gaan exploiteren, maar na diverse gesprekken werd, mede op advies van het SVM, hiervan afgezien.

In tegenstelling tot de gemeente Rijckholt, besloot de gemeente Gronsveld het elektriciteitsnet in het dorp vanaf het begin voor eigen rekening te exploiteren. Hiervoor werd het 'Gemeentelijk Electrisch Bedrijf' (GEB) in het leven geroepen. Dit bedrijf kocht stroom in van de SVM en verkocht deze met winst door aan de inwoners van Gronsveld. Om aangesloten te worden op het elektriciteitsnet, moest men een schriftelijke aanvraag indienen bij de gemeente. Het GEB was verantwoordelijk voor het leggen en aansluiten van de leiding vanaf het net tot aan de eveneens door hen te plaatsen meters. Deze kosten werden door de gemeente gedragen. De kosten voor het aanleggen van

de binnenleidingen achter de meter waren voor rekening van de aanvrager. Na aansluiting diende de gebruiker afhankelijk van het verbruik een bepaalde prijs per verbruikte eenheid (kilowattuur) plus meterhuur te betalen. Het GEB voerde een eigen financiële administratie. De gemeenteraad stelde jaarlijks de begroting voor het komende jaar en de rekening van het afgelopen jaar van het GEB vast.

Jan Wackers, de latere keizer van de schutterij, werd na een sollicitatieprocedure, in juni 1914 door de raad aangesteld als administrateur van het GEB. Zijn jaarwedde bedroeg 50 gulden. Hij was al eerder aangesteld als hulpkantoorhouder telefonie. Hiervoor had hij in zijn woning een telefooncel laten maken, waarvan door de dorpsbewoners gebruik kon worden gemaakt. Als administrateur van het GEB diende hij als zekerheid een bedrag van 40 gulden in de gemeentekas te storten. Omdat dit voor hem bezwaarlijk was, ging de raad er op zijn verzoek mee akkoord dat een ander, solvabel, persoon borg stond voor dit bedrag.

Naast het voeren van de administratie was Wackers ook belast met het aansluiten van de woningen op het net, het plaatsen van de meters, het opnemen van de meterstanden en het in ontvangst nemen van de gelden voor de meterhuur en het verbruik van de stroom. In de beginperiode leidden zijn werkzaamheden nog al eens tot problemen, omdat hij er

Historie

Jan Wackers (l) voor zijn woonhuis/administratiekantoor GEB/ hulpkantoor telefonie

ook op moest toezien dat er niet gefraudeerd werd. Tijdens de meteropname in september/oktober 1914 werd hem door een aantal personen de toegang tot de meter geweigerd, één persoon weigerde te betalen en één persoon verbood hem gebruik te maken van een stoel, waardoor hij de meter die hoog hing niet kon opnemen. Bij een nadere controle bleek laatstgenoemde meter niet meer te werken. In 1922 constateerde hij in een zevental woningen dat er zonder toestemming en in strijd met de voorschriften allerlei veranderingen waren aangebracht, zoals het bijmaken van lichtpunten.

Uit een brief van H. Bemelmans uit Gronsveld, die binnenshuis de elektrische installaties aanlegde, blijkt dat de heer Wackers, naast voornoemde werkzaamheden voor het GEB, zelf ook binnenleidingen maakte. Als een aanvrager deze werkzaamheden door een ander liet uitvoeren, liet Wackers, aldus de schrijver, de betreffende persoon, onder het mom van allerlei smoesjes, soms wel maanden wachten voordat hij hem op het net aansloot.

Aansluitingen

Het feit dat in beide dorpen vanaf 1914 de voorzieningen aanwezig waren om aangesloten te worden op het elektriciteitsnet, betekende niet zonder meer dat ook iedereen daar daadwerkelijk gebruik van maakte. De woningen die niet direct langs de Rijksweg lagen, konden niet

worden aangesloten. Die mogelijkheid werd eerst veel later, na uitbreiding van het net, geschapen. In Gronsveld werden de school en het gemeentehuis en in Rijckholt het patersklooster als eerste aangesloten. Aansluiting van particuliere woningen gebeurde slechts mondjesmaat. Op de eerste plaats omdat de daarmee gepaard gaande kosten voor velen te hoog waren. Gelet op de ongunstige omstandigheden (Eerste Wereldoorlog) waren de prijzen van de materialen erg hoog. Zo moest burgemeester Schrijnemaekers van Rijckholt voor drie lichtpunten 27 gulden betalen. Dat was meer dan het gemiddeld maandinkomen van een arbeider/dagloner in die tijd. Verder waren er ook nogal wat mensen bang voor de elektriciteit. Bovendien bood aansluiting voor de gewone burger niet zoveel voordelen. Elektriciteit werd in de beginperiode alleen gebruikt als lichtbron; er waren op dat moment nog geen elektrische huishoudelijke apparaten. De eerste radio werd eerst omstreeks 1925 in het café van Zjengske Berghmans gedemonstreerd. Aanvankelijk bleven veel dorpelingen voor hun verlichting trouw aan hun olielamp die aan het plafond in de 'gooj käomer' hing en 'de kénking' (petroleumlamp) en de kaars die op tafel stonden. Als men naar buiten ging pakte men de 'sjtaalluch'.

Voor veel ondernemers in beide dorpen, zoals de meubelmakers, de schrijnwerkers, de molenaars en vooral de bakkers, die in de jaren van

Historie

de Eerste Wereldoorlog veel overuren moesten maken om aan de grote vraag vanuit België te kunnen voldoen, was de mogelijkheid om motoren op krachtstroom te plaatsen daarentegen wél een grote vooruitgang.

Toen in 1916 twee Belgische vluchtelingen vroegen om de bakkerij van J&G Bergmans aan te sluiten op het net en hun toe te staan een elektromotor te plaatsen, besloot de raad hun verzoek af te wijzen. Als reden werd aangevoerd dat zij op korte termijn zouden kunnen terugkeren naar België en dat dan de door de gemeente gemaakte kosten om hen aan te sluiten weggegooid waren als de bakkerij niet zou blijven bestaan.

Eind 1918 werd er van hogerhand bij de gemeenten op aangedrongen de bewoners vóór de komende winter zoveel mogelijk van elektrisch licht te voorzien. Wackers liet weten dat de aansluitkosten van één lamp 50 gulden bedroegen en dat zich na oproeping 40 personen hadden aangemeld om in aanmerking te komen voor een dergelijke aansluiting. De raad besloot vervolgens de betreffende personen de mogelijkheid te bieden de aansluitkosten plus rente gedurende vijf jaar in maandtermijnen te laten betalen.

Op 1 januari 1919 waren in Gronsveld 83 woningen aangesloten op het net. Eind 1925 bedroeg het aantal al 131 (961 lampen en 20 motoren).

Bovendien waren er 22 straatlantaarns. In 1928 was het aantal aansluitingen nog hetzelfde, maar er waren inmiddels 1.233 lampen, 28 motoren en 23 straatlantaarns.

Uitbreiding elektriciteitsnet

De activiteiten van het GEB leverden in het eerste halfjaar van 1919 een kleine winst op. Reden voor burgemeester Spauwen de Raad voor te stellen het elektriciteitsnet binnen de gemeente uit te breiden naar het Station en om Eckelrade en Honthem ook aan te sluiten op het net. Hij onderbouwde zijn voorstel met de opmerking dat de omzet van het GEB in 1918 2.244,51 gulden bedroeg, terwijl door niet-aangeslotenen in dat jaar bij het plaatselijk levensmiddelenbedrijf voor een bedrag van 3.117,56 gulden aan kaarsen werd uitgegeven(?!). De minister van Waterstaat verzocht de gemeentebesturen echter te wachten met de uitbreidingsplannen van hun net, omdat de regering plannen had het hele land van elektriciteit te voorzien. De aansluiting van Eckelrade en Honthem kwam in de ijskast terecht(?!). Het plan om het net uit te breiden naar het Station werd, ondanks de hoge kosten, zeker in verhouding tot het geringe aantal woningen dat daar toen stond, toch doorgezet. Het feit dat burgemeester Spauwen voorzag dat 'zijn' veiling, de 'Coöperatieve Veilingsvereniging Gronsveld', waarvan hij voorzitter was en die op dat moment op zijn grond en in zijn loodsen was gevestigd, daar groot voordeel van zou hebben,

zal daar zeker debet aan zijn geweest. Omdat men de door de SVM opgegeven aanlegkosten te hoog vond, besloot de raad eind 1920 de werkzaamheden grotendeels met eigen personeel uit te voeren en enkel de materialen (2.333,60 gulden) van de SVM te betrekken.

AANGESLOTENEN AAN HET GEM. ELEKTRIECH NET OP 1 JANUARI 1920.

1 Dassen Fr.	31 Voorat tot Veerat	61 Bikir L.
2 Clairbois J.	32 Reintjens J.	62 Lacroix W.
3 v/d Boorn J.	33 Willigers We.	63 v/Watershoven P.
4 Soudant H.	34 Willigers J.	64 Schiepers A.
5 Houben J.	35 Spronck A.	65 Goessens Ad.
6 Goessens A.	36 Broek H.	66 Mingels J.
7 v/d Weerd Th.	37 v/d Weerd J.	67 Jacobs Heert
8 Purao Fr.	38 Copp. Verg.	68 Sluysmans C.
9 Weber W.	39 Lebens W.	69 Pieters W.
10 Weber C.	40 Halders H.	70 Pleumeekers W.
11 Dodemont W.	41 Gorissen	71 Pleumeekers Ad.
12 Breenraad J.	42 Dassen J.	72 Dassen Fr.
13 Schrynaemakers M.	43 Segers L.	73 v/d Boorn Hub.
14 Craus M.	44 Harmoniezaal.	74 Bouchons P.
15 Pinckaers H.	45 Spronck P.	75 Dassen Nic.
16 Martin M.	46 Schrynaemakers J.	76 Goens Jos.
17 Caldenborgh Marie	47 Jaspers Eg.	77 Devus H.
18 id. Math.	48 Mingels H.	78 v/d Boorn Hub.
19 Broers J.	49 Houten J.	79 Schrynaemakers Hub.
20 Hendrike G.J.	50 Wackers J.	80 Mingels Hub.
21 Houten We.	51 Houten Hub.	81 Spronck P.
22 Houben We.	52 Gadiot We.	82 Spronck Hub.
23 Jacobs Hub.	53 Spauwen Hub.	83 v/d Boorn We. Eug.
24 Aussems W.	54 Schrynaemakers Jos.	84 Schiepers J.
25 Smets Th.	55 Mingels Chr.	85 Spronck Jan.
26 Brouwers Fr.	56 Claessens J.	86 Dassen Fr.
27 Goessens H.	57 Pinckaers M.	87 Brouwers J.
28 Kempker P.	58 R.K. Kerk.	88 Brouwers J.
29 Hayen J.	59 Oliviers Chr.	89 Brouwers J.
30	60 Driessens P.	90 Brouwers J.

School 4
Gemeente 3

Lijst van aangeslotenen op 1 januari 1920.

Op een schrijven van 14 januari 1921 van Jöb-
ses, die als voorzitter van de Boerenbond afde-
ling Eckelrade verzocht om aanleg van
elektriciteit in Eckelrade, omdat dit voor boeren
erg belangrijk was, werd door de gemeente ge-
antwoord dat men daartoe bereid was, zodra
de SVM de ondergrondse kabel door zou trek-
ken naar St.-Geertruid en Mheer.

Pas vijf jaar later, in 1926, liet de SVM weten dat
ze bereid was tot aansluiting van Eckelrade. De
burgemeester van Gronsveld werd, samen met
de burgemeesters van Slenaken, Mheer,
Noorbeek, St.-Geertruid en Mesch, uitgenodigd
voor een bijeenkomst op 29 april 1926 om de
plannen en voorwaarden te bespreken en
nader toe te lichten. De inwoners van Honthem
die aangesloten wilden worden, werd verzocht
dit vóór die datum bij wethouder Mingels van
Honthem kenbaar te maken, omdat de burge-
meester tijdens de bijeenkomst wilde voorstel-
len om ook Honthem aan te sluiten. In totaal
meldden zich 19 personen bij de wethouder.

Op 26 juni 1926 ondertekende het gemeente-
bestuur van Gronsveld een overeenkomst met
de SVM over de elektrificatie van het tot de ge-
meente behorende gedeelte van Eckelrade. Er
werd overeengekomen dat de SVM Eckelrade
zou aansluiten op het net, in de woonhuizen
gratis twee lichtpunten zou aanleggen, een
meter zou plaatsen en vervolgens de stroom
zou leveren. Voor het verwachte verlies diende
de gemeente vijf jaar lang 150 gulden aan de

Historie

SVM te betalen. De gemeente verplichtte zich verder ten minste 5 straatlantaarns te laten branden. De exploitatie van dit net werd dus niet ondergebracht in het GEB, maar was in beheer van de SVM. De raad was van oordeel dat het weliswaar wenselijk was dat Honthem ook werd aangesloten op het net, maar de hieraan verbonden kosten vond men vooralsnog te hoog. De SVM zou eerst een nieuwe kostenberekening maken.

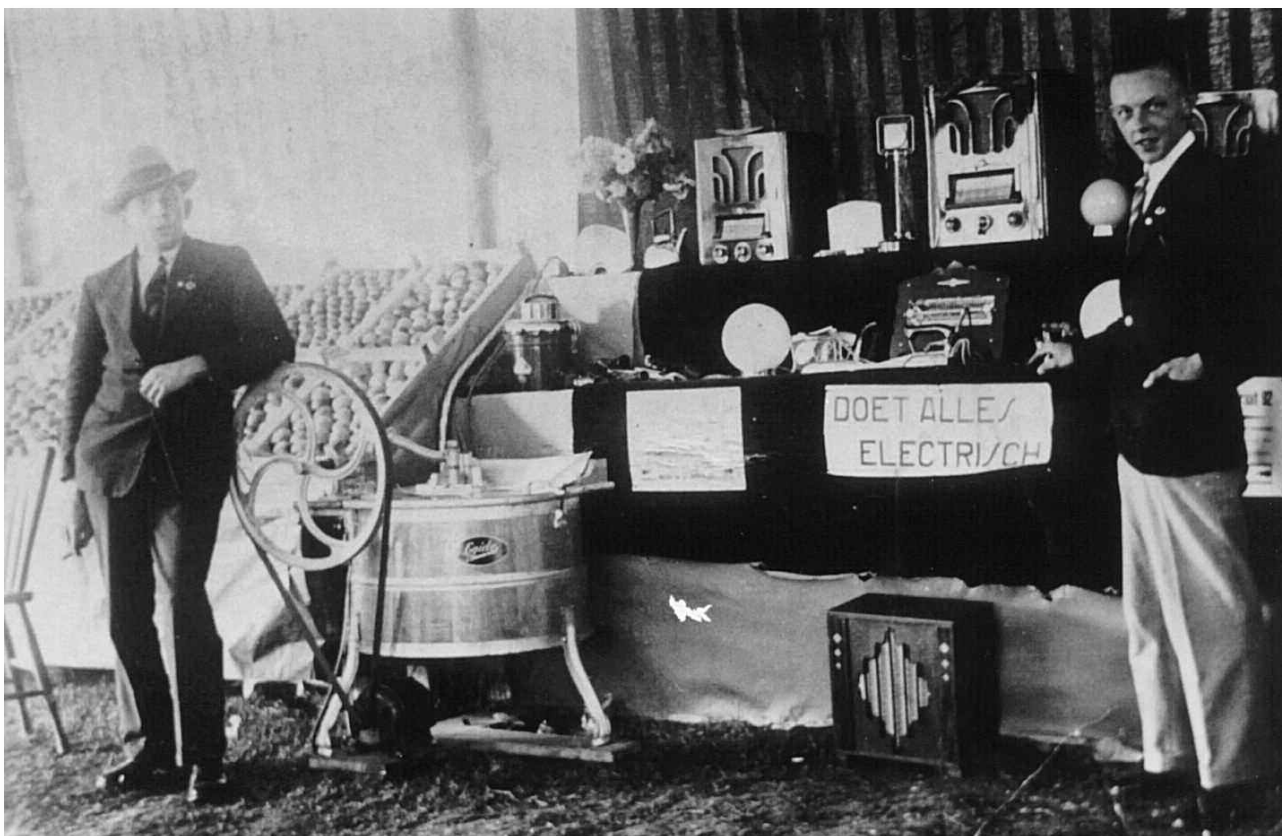
Op het verzoek van de zusters van Eckelrade om in de lagere school ook gratis een installatie aan te leggen, werd door de SVM afwijzend beslist, omdat dit alleen van toepassing was voor woonhuizen. Enkel voor kerken en patronaten werd een uitzondering gemaakt. In 1928 besloot de raad echter deze kosten alsnog voor haar rekening te nemen. Quaedvlieg, inspecteur van de volksgezondheid, moest voor de aanleg van het elektrisch licht in zijn woonhuis langs de Eckelraderweg 57 gulden aan de SVM betalen, omdat zijn woning te ver van de weg lag. Zijn verzoek om vergoeding werd door de gemeente afgewezen, omdat deze aansluiting niet was opgenomen in het overeengekomen plan. Na twee jaar kwam de SVM in 1928 met een nieuw voorstel voor elektrificatie van Honthem. De genoemde aanlegkosten waren gelijk aan de vorige opgave. De gemeente diende gedurende 15 jaar jaarlijks 235 gulden of 2.500 gulden ineens te betalen. Het enige verschil was het tarief voor de stroom en de verplichting

van de gemeente om minstens twee straatlantaarns te laten branden. Voorwaarde was wél dat de gemeente St.-Geertruid zou besluiten om ook Bruisterbosch aan te sluiten. De Raad ging in mei 1928 alsnog akkoord met aansluiting van Honthem. Nadat ook de gemeente St.-Geertruid akkoord was met de aansluiting van Bruisterbosch, werd op 6 augustus 1928 de overeenkomst met de SVM ondertekend. De exploitatie en het beheer van dit net waren, evenals in Eckelrade, in handen van de SVM.

Overname GEB

Begin 1931 deelde de SVM mede dat zij, naar aanleiding van een bespreking met burgemeester Spauwen over de mogelijkheid tot overname van het GEB, een onderzoek hadden ingesteld naar de financiële toestand van het bedrijf en de toestand van het net. Er werd voorgesteld het GEB met terugwerkende kracht per 31 december 1930 over te nemen onder de navolgende voorwaarden:

- betaling door de SVB van de aanlegwaarde, verminderd met de gebruikelijke afschrijvingen. De aanlegwaarde bedroeg volgens de balans 17.253,09 gulden. Na aftrek van de gebruikelijke afschrijving van 3.972,96 gulden, resteerde een boekwaarde van 13.550,13 gulden;
- om de gemeente tegemoet te komen in de derving van de winst, moest de SVB de gemeente tot 1943 jaarlijks 500 gulden betalen;

Stand van Vic Jaspars (rechts) op de tentoonstelling van 1931. Links Gielke Pinckaers

- de nieuwe overeenkomst, waarin ook afspraken over tarieven en aansluitvoorwaarden werden vastgelegd, gold voor een periode van 30 jaar.

Er werd opgemerkt dat er sprake was van achterstallig onderhoud van vooral de huisaansluitingen en de meters. De overname zou

daarnaast voor de gemeente een aantal voordelen hebben: de gevormde reserve van het GEB ad 1.700 gulden kwam vrij, het net werd verbeterd en de straatverlichting werd beter.

Op 9 februari 1931 ging de gemeenteraad in meerderheid akkoord met de overname van het GEB door de SVM. De raadsleden Bouchoms en

Historie

Van den Boorn stemden tegen, omdat zij bang waren dat na de overname door de SVM veel binnenleidingen zouden worden afgekeurd en opnieuw zouden moeten worden aangelegd, waardoor veel inwoners voor hoge kosten zouden komen te staan. Gedeputeerde Staten keurden het raadsbesluit op 24 februari 1931 goed, waarna de functie van de administrateur van het GEB kwam te vervallen. Wackers werd per 1 maart 1931 eervol ontslag verleend.

Ten tijde van de overname waren 171 woonhuizen aangesloten op het lichtnet (1339 lampen) en 35 krachtstroomaansluitingen. Hieruit blijkt dat op dat moment nagenoeg alle woonhuizen op het net waren aangesloten. De straatverlichting bestond uit 23 lampen. Enkel afgelegen woningen waren nog niet aangesloten en dat zou ook nog een tijdje duren. Het tot de gemeente Gronsveld behorende buurtschap Vogelzang werd pas in september 1947 en de woningen in het Broek, gelegen tussen Manskessteeg en Duistersteeg, pas in 1948 van elektriciteit voorzien. De huizen aan de Putsteeg stonden al op de lijst van aangeslotenen van 1920.

In 1931 organiseerde de SVM voor het eerst in de harmoniezaal van Gronsveld een tentoonstelling van elektrische huishoudelijke apparaten. Tevens vond er een demonstratie plaats van elektrische apparaten die in de landbouw en veeteelt konden worden gebruikt.

In de daarop volgende decennia, vooral in de tweede helft van de vorige eeuw, zijn de ontwikkelingen en toepassingen van elektriciteit steeds een grotere rol gaan spelen in het leven van alledag. Aanvankelijk waren het enkel de huishoudelijke apparaten zoals de wasmachine, de koelkast en de stofzuiger die het leven van vooral de huisvrouwen makkelijker maakten. De komst van met name de televisie in de jaren vijftig en de computer enkele decennia later, had grote gevolgen voor het dagelijks leven. Wij kunnen ons thans geen leven meer voorstellen zonder elektriciteit.

Léon Olislagers

STREEKMUSEUM

Nieuwe aanwinsten

Kleine spullen, grote spullen, ze zijn allemaal welkom in onze collectie. Zo ontvingen we enkele weken geleden een grote slagkar van de familie Lipperts uit Mesch. Een dergelijke brede kar hadden we nog niet in onze collectie. De kar moet nodig gerestaureerd worden. De wielen zijn er niet best aan toe. Gelukkig had de familie Lipperts ook nog een as met twee wielen in de aanbieding. Zodra er tijd en gelegenheid is, beginnen we met de restauratie van dit mooie voertuig.

De nieuwe 'oude' kar, met extra wielen

'Groéseltse' nieuwe

Het Streekmuseum onderhoudt goede contacten met de overige secties van Grueles, zoals de sectie Natuur (bijv. voor het maken van nestkasten) of de sectie Kemedie (bijv. voor het bouwen van decors). Ook andere verenigingen

kloppen nooit tevergeefs bij ons aan. Zo meldde de Sint-Maartengroep zich. De groep zat dringend verlegen om 'nieuwe haringen' voor haar uitgebreide tentencollectie. De sectie Streekmuseum ging direct aan de slag, niet om Hollandse nieuwe, maar om Groéseltse nieuwe te fabriceren. Het resultaat is dat er binnenkort 144 nieuwe haringen bij de verkennerij worden geleverd.

Een oude haring, en een nieuwe haring in wording

Grueles Keenderdäog

Op vrijdag 23 september vond wederom de Grueles Keenderdäog plaats. Traditiegetrouw worden de kinderen van groep 7 en 8 van de basisschool op de vrijdag voor de najaarskermis uitgenodigd kennis te maken met de activiteiten van Grueles.

Lambert Damzo vertelt over mergelzagen

Dat de kinderen enthousiast waren, moge blijken uit de volgende twee verslagen. De verslagen zijn door ons niet bewerkt.

'We kwamen om één uur met de groepen 7 en 8 op het schoolplein. We waren in groepen verdeeld ,toen gingen we naar de opdrachten,we gingen het halve dorp rond. We kwamen bij de opdrachten. Er waren er verschillende zoals: Gronsveldse woordjes leren,we hebben ook wat over de bronk en over de geschiedenis van Gronsveld geleerd.En ook over de insecten. Toen kwamen we bij de zagen,dat vond ik ook leuk.Daarna kwamen we bij de vogels,er waren een paar opgezette vogels,daarbij moest je raden wat voor een soort dat was. Wij

waren daar heel goed in. De laatste opdracht was vogelgeluiden raden,daar waren wij ook heel goed in. Uiteindelijk kwamen we met z'n allen bij elkaar op het schoolplein, daar kregen we de uitslag wie gewonnen had ,en een klein doosje met daarop het logo van Grueles met daarin twee nootjes en een rolletje snoep. Toen gingen alle groepen naar binnen en praatten we er nog even over na. Het was een gezellige,leuke en leerzame dag.'

Kasj, groep 7

'Het was een mooie dag en we gingen lekker een soort speurtocht doen namelijk Grueles. We werden 's ochtends verdeeld in groepen. 's Middags gingen we groepje voor groepje weg. De 1e opdracht was al gelijk op het Kerkplein. We moesten dingen van het Nederlands naar het Gronsvelds vertalen.

Welke beestjes zijn dat nu?

Daarna moesten we zeggen welk soort spinnen en bladeren het waren. We moesten ook vragen beantwoorden en bij plaatjes de juiste namen zoeken. We moesten ook soorten vogels zoeken, dat was moeilijk. We hadden ook een opdracht met zagen. We moesten raden waarvoor de zagen nodig waren. Toen gingen we terug naar school om de uitslag te weten. Ze lagen heel dicht bij elkaar. Aan het eind kreeg ieder nog een pakketje. Daar zat een walnoot en snoepjes in. De kinderen hadden een leuke dag en gingen met een grote glimlach naar huis.'

Jennifer, groep 7

De zolder en de brandtrap

Niet elke trap is hetzelfde. Dit is eens te meer gebleken bij de sectie Streekmuseum. Omwille van de veiligheid op onze nieuwe bovenverdieping was door de brandweer bepaald dat een brandtrap moest worden geplaatst. Zo krijgt de zolder een vluchtweg. Een oude trap werd gevonden, gekocht, aangepast, van een leuning voorzien, gezandstraald, geverfd en uiteindelijk geplaatst. Het proces, nu in een regel verwoord, heeft veel tijd en hoofdbrekens gekost. Het resultaat mag er dan ook zijn. Een veilige, stevige en ook mooie oplossing. Vakwerk geleverd door nagenoeg de gehele sectie Streekmuseum. De zolder kan zodra deze gereed is, veilig worden gebruikt. De archief-ruimte wordt binnenkort ingeruimd. De overige ruimten volgen.

De nieuwe trap

Prijsvraag

Even iets recht zetten over de vorige oplossing. Jeroen Hacquier meldde per email de oplossing (over het weckglas). 'dè hèt 'nne breel wie weck-gloazer' (een bril met dikke glazen). Deze uitdrukking is niet typisch Gronsvelds. We besloten hem desondanks alsnog hier te publiceren. Een nieuwe vorm voor een prijsvraag en gelijk schiet het aantal reacties omhoog. Vele juiste oplossingen dit keer. De jury moet streng zijn: alle reacties gegeven aan het buffet of op een terras tijdens de kermis of door een deelnemer op een oud-verkennerkamp worden niet meegenomen.

Streekmuseum

Alleen de oplossingen die per post, brievenbus of per mail worden ingezonden tellen mee. We zochten het woord MUSEUM, dat verkregen werd door juiste invulling van het diagram. Onderstaand de juiste oplossing:

1.	B	E	S	S	E	M						
2.				N	U	U	T	S	J	E		
3.			P	I	T	S	J	T	A	N	G	
4.	G	A	F	F	E	L						
5.	S	J	P	R	U	E	T					
6.					M	U	E	T				

Onder de 13 juiste inzendingen moest worden geloot. Jean Meijs was de gelukkige winnaar van de poster met Bronklijedjes

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Nieuwe opgave

Voor de nieuwe prijsvraag vragen we dezelfde wijze van oplossen. Dit maal een beetje in kerstfeer. Oplossingen kunnen voor 1 februari 2012 worden gestuurd naar Frans van de Weerd, Rijksweg 153a, 6247 AD Gronsveld of gemaild naar: fransvandeweerd@home.nl

Sectie Streekmuseum

1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						

Jan van de Sjamiëd

*‘Denkt alear gij
doende zijt,
en doende denkt
dan nog!’*

De naam ‘Jan van de sjamiëd’ hoort eigenlijk bij twee bekende dorpsgenoten. Apart? De voornaam ‘Jan’ was tussen 1880 en 1950 een van de populairste jongensnamen in Nederland, dus dat is niet zo opmerkelijk. In het geboortjaar van de Jan uit dit artikel, 1918, werden in Nederland bijna 5300 Jannen geboren. Ter vergelijking: in 2008 nog geen 500. Op de tweede plaats is hier in beide gevallen sprake van de zoon van een smid, en daar hadden we er in de eerste helft van de vorige eeuw ook meerdere van in Gronsveld. Dus ook dat is niet zo vreemd. Wel noemenswaardig is dat de ene ‘Jan van de sjamiëd’ zelf ook smid is geworden. Dat is Jan Vaessens; hij volgde zijn vader op. Maar de ‘Jan’ die in dit artikel de hoofdrol speelt, zou de hamer en het aambeeld nooit beroeren, zijn interesses lagen nu eenmaal elders. Ik heb het over Jan Segers. Zijn leven ging, zo zal uit dit artikel blijken, zeker niet altijd over rozen. Hij heeft veel betekend voor het verenigingsleven in Gronsveld en stond bekend als een consequent en betrokken man. We nemen het leven van Jan van de sjamiëd eens onder de loep.

Jan Segers werd geboren op 29 januari 1918 in het huis aan de (huidige) Rijksweg 71 in Gronsveld. De ouderlijke woning bevond zich links onder de poort, in de tot woonhuis omgebouwde stal van de boerderij van Spronck. Ouders waren Leo (Lyjjo) Segers en Petronella (Nelke) Loven (Grueles, jaargang 8,

Kên d'r hön nog

± 1925. *Jan als kleuter*

pag. 131-142), allebei afkomstig uit Beegden, ten westen van Roermond. Lyjjo en Nelke zouden vijf kinderen krijgen: de oudste was Jan, daarna volgden Sef (1920), Ly (1921), Zjir (1923) en Maria (1926). Jan ging naar de bewaarschool in Maarland (hier hadden we er geen), en daarna de lagere school in Gronsveld. In 1931, toen Jan 13 was, ging hij naar de mulo. In 1934

maakte hij de overstap naar de Handelsschool in de Helmstraat in Maastricht. Hier volgde hij avondonderwijs en op 19 juni 1936 behaalde hij zijn diploma. Na het behalen van dit diploma, verbleef hij een maand in Namur bij tant Mien, een zus van zijn moeder, om Frans te leren. In die tijd bleek al dat Jan niet geïnteresseerd was in het ambacht van smid. Hij ging namelijk als boekhouder, een heel ander métier, werken bij de Veiling in Gronsveld.

Net zoals tegenwoordig, werd ook in die tijd wel eens de 'bier oétgehange'. Op Pinksterzondag 1935 dacht Jan, samen met Haj van Thoor, al een voorproefje te moeten nemen op het vogelschieten van de dag erna. De jongens besloten samen op de vogel te gaan schieten om eens te ervaren hoe dat was. Ze 'vonden' in de smederij kruit, dat gebruikt zou worden om kamers te schieten, laadden de buks ermee, en gingen 's nachts al vogelschieten. Helaas gooiden de kwajongens te veel kruit in het geweer, met als gevolg dat de loop van de buks uit elkaar sprong. Van Thoor verloor een vinger, Segers kwam met de schrik vrij. Jan had dus geen succes met dat schieten op de vogel. Zijn broer en drie van zijn zoons zouden later laten zien dat ze heel wat vaardiger waren met de buks: Zjir, Cor, Jo en Gerard werden allen koning der schutterij.

Zoals veel jongens, werd ook Jan opgeroepen voor militaire dienst. Dat gebeurde in 1938.

Jan was gelegerd in Zwolle. Kort na het einde van zijn dienstitijd volgde de mobilisatie. Jan werd ook gemobiliseerd en moest in Nijmegen bij de Waalbrug post vatten. Zijn eenheid lag onder de brug, met de opdracht die op te blazen als de Duitsers te dichtbij kwamen.

1938. Jan als militair

Zijn commandant had kennelijk meer angst dan vaderlandsliefde, want toen puntje bij paaltje kwam, maakte hij zich, met de staart tussen de benen, uit de voeten. Hij zei tegen zijn manschappen dat ze zich maar moesten overgeven als de Duitsers kwamen, en smeerde hem. De jongens van Jans eenheid kozen ook eieren voor hun geld, en bleven natuurlijk niet zonder commandant op de Duitsers wachten. Ze lieten de brug de brug en Jan begon aan een voettocht richting het zuiden. Hij liep het hele stuk van Nijmegen naar Gronsveld. Overigens werd hij tijdens de bezetting niet opgeroepen voor de Arbeitseinsatz, omdat hij werkzaam was in de voedselvoorziening: bij de veiling.

Vóór het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, in 1936, leerde Jan op de bruiloft van Lyjjo Macheels en Sjtien Aarts een meisje kennen: Catherine (Catrien) Frambach uit Moerslag, geboren op 27 april 1916. Catrien is een nicht van de bruid én van de bruidegom en tussen Jan en Catrien sprong die avond blijkbaar de vonk over. Van het een kwam het ander en op 5 mei 1943 trouwden Jan en Catrien voor de wet, op 26 juni 1943 werd het kerkelijk huwelijk ingezegend. De bruiloft werd gevierd op de boerderij van Catriens ouders in Moerslag. Het feestijn maakte vooral indruk op de familie uit Beegden. Feestvieren konden ze hier in het zuiden wel. Er was veel jong volk en er werd tot in de vroege uurtjes gedanst en gefeest. De bruiloftsgasten bleven overnachten op de hooizolder en elders

Kên d'r hön nog

1943. Jan en Catrien

op de boerderij want het was oorlog en het was spertijd, en dus onmogelijk om 's avonds en 's nachts te reizen.

Tot de bruiloft had Jan bij Lyjjo en Nelke gewoond. Hij maakte carrière op de veiling en was inmiddels gepromoveerd tot procuratiehouder. Hij was dus zonder directeur te zijn, toch

25 november 1944. Leonkes eerste naamdag (mèi)

bevoegd tot handelen uit naam van het bedrijf. Jan en Catrien gingen op zoek naar woonruimte en vonden die 'aon de sjtäosie' in het huis van Spauwen, aan de linkerkant achter het spoor, later Scharnigg. Ze huurden daar twee kamers. In 1944 werd er hun eerste kind geboren: Leon. Lang hebben ze gedrieën niet in dit 'tweekamerappartement' gewoond, want na

Zomer 1948. V.l.n.r. Jo, Jan, Jan jr., Catrien, Leon

twee jaar verhuisde het gezin naar een woning in café 'des Sports', gelegen op de hoek Hogeweg-Harmonieweg. Hun huisnummer was toen 199a(!). Het gezin betrok een kamer beneden (bij velen nog wel bekend als de ruimte waar later het biljart stond), en een kamer boven. In 1945 werd hier zoon Jan (van Jan van de sjiëd dus) geboren en twee jaar later, in 1947, volgde Jo. Met drie kinderen hield de woonruimte ook

hier niet over, dus werd besloten tot de bouw van een eigen huis. Aanvankelijk wilde Jan een huis bouwen op een kavel bij Vic Jaspars, thans de hoek Holegracht-Mgr.Willigersstraat. Dit ging echter niet door, want op die plek zou een plein komen tegenover het daar toen geplande gemeentehuis. Later zijn er, zoals we nu weten, toch woningen gebouwd. In 1947 werd begonnen met de bouw van een huis aan de huidige

Kên d'r hön nog

Stationsstraat 69 (toen nummer 271). De bakstenen werden aangeleverd per spoor en gelost op het nabij gelegen station. Deze woning was een van de eerste huizen dat na de oorlog gebouwd werd. Het was ook een van de eerste huizen met een boiler en een ligbad. Het werd gebouwd door een aannemer uit Heer, de architect was Paul Gadiot. Voor de bouw moest Jan een hypotheek opnemen van 20.000 gulden. Volgens sommigen in die tijd onverantwoord hoog. In de zomer van '49 was het huis klaar en op deze plek zouden de andere kinderen van het gezin Segers-Frambach geboren worden. In 1949 de eerste dochter, Josette. Daarna volgden Cor (1951), Gerard (1954) en Maria (1956). Met zeven kinderen was het gezin compleet.

In de jaren na de oorlog ging het Jan, en zijn gezin, voor de wind. Hij had een goede betrekking bij de veiling, een groot gezin en hij stond vol in het verenigingsleven. Hij was betrokken bij de oprichting van de Verkennerij en werd vaandrig. Ook was hij bij het bestuur van de 'nieuwe' voetbalclub SCG, eerst penningmeester en later voorzitter. Samen met de secretaris, Pierre Schrijnemaekers (de Witte van Geelke), maakte hij wekelijks de opstelling van het eerste elftal. Voor de hoogmis werd die op de poort bij Dien Dassen opgehangen. Als voorzitter van SCG en lid van de 'technische commissie' was Jan 's zondags altijd op het voetbalveld of bij de uitwedstrijden van SCG 1. Meestal mee in de auto van de Witte, maar hij fietste ook vaak

± 1950. Zondag na de hoogmis voor café de Keizer. V.l.n.r. Zjêf van Caldenborgh, Zjir Segers, Jean Bosch, Jan

mee met de spelers. In die tijd had Jan veel contact met de toenmalige kapelaan Jochems, die ook nauw betrokken was bij de oprichting van zowel SCG als de Verkennerij. In 1952 werd Jan aangesteld als formateur van een nieuw kerk-/schoolbestuur. Na onenigheden over het aanstellen van een nieuwe onderwijzer voor de lagere school, was het oude bestuur

opgestapt. Na het formeren van een nieuw kerkbestuur werd Jan kerkmeester en secretaris van het bestuur, een functie die hij vele jaren heeft bekleed. Begin jaren 50 nam Jan zitting in een fondsenwervingcommissie ten behoeve van de bouw van de eerste Blokhut, die in 1954 werd geopend. Later was hij lid van het Uniformenfonds van de harmonie. Bij heel wat verenigingen en initiatieven in Gronsveld speelde Jan dus een belangrijke rol. Aan de voorspoed kwam echter in 1954 een eind: Catrien raakte depressief en werd enkele maanden in ziekenhuis Klevarie opgenomen. Het gezin werd gedurende deze moeilijke periode tijdelijk verdeeld over verschillende locaties. Jan ging met de drie oudste zonen inwonen bij zijn ouders. Josette en Cor werden ondergebracht bij let, een zus van Catrien, in Sittard. En Gerard woonde enige tijd bij een andere zus van Catrien, Trûija, in Vaals. Alsof die situatie niet moeilijk genoeg was, verongelukte Jans broer Ly in oktober 1954 op 33-jarige leeftijd, samen met Dries Starmans, bij een tragisch ongeluk. Hun auto werd geschept door een goederentrein. Vader Lyjjo verloor daarmee zijn opvolger in de smederij, een noodlot waar Jan later in zijn leven, zelf ook mee geconfronteerd zou worden. Jan ging in het najaar van 1955 nog met zijn ouders en Catrien, die net ontslagen was uit het ziekenhuis, naar Lourdes om het verlies te verwerken. Hij ging mee als brancardier. Niet lang na hun terugkomst, in de nacht na de bruiloft van zijn jongste zoon Zjir, over-

1955. Lourdes. V.l.n.r. Priester, ?, Anna Goessen, Catrien, Jan, Nelke, Lyjjo

leed vader Lyjjo. Daardoor werd Jan, als oudste zoon, de pater familias van de familie Segers.

Jan werkte meer dan 20 jaar bij de veiling en had er zijn sporen ruimschoots verdiend. Eerst als boekhouder en zeker later als procuratiehouder vervulde hij veel bestuurlijke taken. Toen in 1955 een zekere Boumen als directeur werd aangesteld en deze zijn eigen boekhouder meenam, kwam Jans positie in het gedrang. Er ontstonden heel wat conflicten tussen Boumen en Segers; Jan moest uiteindelijk zelfs de sleutel van de brandkast afgeven. Onder het mom van een reorganisatie werd Jan per 1 augustus 1957, na ruim 23 jaar trouwe dienst, ontslagen bij de Veilingsvereniging Gronsveld. Zijn wereld stortte in, want het werk was zijn

Kên d'r hön nog

1956. De kinderen van Jan en Catrien. V.l.n.r. Gerard, Cor, Jozette, Jo, Jan, Leon (Maria ontbreekt)

lust en zijn leven. Dus maakte hij zich, min of meer gedwongen, nuttig in en om het huis. Hij kocht op Sint-Pieter een duivenhok, sloopte het daar en bouwde het in zijn eigen tuin weer op als kippenhok, hij maakte werk van de moestuin, begon te breien met een breiapparaat, verfde de binnenkant van het huis, kleurde foto's in samen met zijn vriend Sjarel Jaspars, borduurde kussentjes, fröbelde van alles met de figuurzaag en hielp zijn zwager Zjeng op het land. Het duurde 14 maanden voordat hij weer een

(volledige) baan had. Het viel dus niet mee om weer ergens aan de slag te komen. Terwijl hij links en rechts solliciteerde, werkte hij parttime in Sittard bij een accountant. Hier kwam hij via pastoor Meertens terecht, die in de oorlog kapelaan in Gronsveld was geweest. Nu was hij pastoor in Sittard en let, een zus van Catrien, werkte bij hem als dienstmaagd. Jan ging met de fiets naar het station in Maastricht en dan verder met de trein naar Sittard, want in Gronsveld stopte de trein vanaf mei 1950 niet meer. In 1961 ging Jan iets dichterbij huis

± 1960. Vergadering van het kerkbestuur.
V.l.n.r. Emile Smeets, Jan, Lyjjo Schrijnemaekers,
deken Piet Hoogers

werken, in Gulpen bij Borgeld Boekhouders. Het was de bedoeling dat de oude Borgeld het bedrijf door zou geven aan zijn zoon. Onfortuinlijk genoeg overleed de zoon op jonge leeftijd. En zo werd Jan als boekhouder aangesteld bij Borgeld. Jan kocht een tweedehands brommer en tufte dagelijks naar Gulpen; het werk beviel hem en het contact met de klanten ging hem goed af. Intussen zat Jan junior op de mulo. Van studeren moest hij echter niet al te veel hebben; hij was meer op straat dan aan zijn huiswerk. Thuis werd hem 'de wacht aangezegd': als hij niet over zou gaan, zou hij van school worden gehaald, dan moest hij maar gaan werken. Jan jr. ging niet over en zo

geschiedde het dat hij ook ging werken bij Borgeld. Eerst ging hij met pa mee achter op de brommer, maar na een tijdje werd er een auto gekocht, een Fiat 600, waarmee zij samen naar Gulpen reisden. Op 8 december 1962, op weg naar het werk raakte de auto in Eckelrade in een sloop, reed achter tegen een bietenwagen en de beide Jannen belandden naast elkaar in het ziekenhuis. Senior had een zware hersenschudding en Junior verbrijzelde zijn bovenbeen.

In 1963 had Jan sr. de mogelijkheid om het kantoor van de oude Borgeld over te nemen. Die had er sinds de dood van zijn zoon niet veel zin meer in, vandaar dat de boekhouding van veel bedrijven niet bijgewerkt was. Jan vond een overname een te riskante investering; hij zou te veel puin moeten ruimen. Het bedrijf werd overgenomen door een ander, maar de relatie tussen Jan en die nieuwe directeur verliep niet soepel. Jan verliet het bedrijf. Jan jr. heeft er nog een half jaar gewerkt, maar verdiende amper genoeg om de busreis naar Gulpen en terug te betalen.

In de kapelanie heeft Jan vele uren gekaart, met Pierre Schrijnemaekers, Zjêf van Caldenborgh en kapelaan Jochems. Kaarten was zijn grote hobby, maar hij kwam nooit in cafés. Hij was goed bevriend met Jean van Baal, Zjêf van Caldenborgh en Karl Scharnigg. Een held in het huishouden was hij niet. Op een zondagochtend, op Moederdag, had hij een pan spek op-

Kên d'r hön nog

1962. *Communie van Maria.*
V.l.n.r. Cor, Leon, Jan, Josette, Maria, Jo, Catrien, Jan jr., Gerard

gezet. Vervolgens vertrok het gezin naar de kerk. Bij terugkomst bleek de pan nog op het fornuis te staan: twee dagen werd er gepoetst om de benedenverdieping weer in de oorspronkelijke kleur te krijgen. Jan was dol op nieuwe apparaten, gadgets

zouden wij ze tegenwoordig noemen. Als er een nieuw apparaatje voor het een of ander op de markt kwam, moest hij het hebben, zowel zakelijk als privé. Hij had een horloge dat zich oplaadde op de hartslag van de drager. Ook had hij een voorliefde voor de nieuwste

Juni 1968. Zilveren bruiloft. V.l.n.r. Gerard, Leon, Catrien, Josette, Cor, Jan, Jan jr., Maria, Jo

typemachines. Hij schafte een interface aan, waardoor de Brother typemachine ook als printer kon functioneren. De printkwaliteit was daardoor veel hoger dan de matrixprinters van die tijd. Ook voor in huis schafte hij wel eens een noviteit aan. Jan had als een van de eersten 'aon de sjtäsosie' een kleurentelevisie. Tijdens het WK voetbal van '68 werd de deur, begrijpelijkerwijs, plat gelopen. Vreemd genoeg was er voordien geen televisie in huis. Hij luisterde ook graag naar het radioprogramma 'Met het oog op morgen' en naar de uitzendingen van de buutereednerskampioenschappen voor carnaval. Maar hij was geen gangmaker tijdens carna-

Juni 1968. Zilveren bruiloft. Catrien en Jan pakken hun cadeautjes uit

val of kermis. Hij was geen koning der schuttenrij, noch prins carnaval. Dat hoefde voor hem allemaal niet zo. Op zondagmiddag ging hij toeren met de auto. Vaak ging het gezin processies kijken of op 'bèjwëg', iedere zaterdagavond naar de bidprocessie van de Sterre der Zee in Maastricht, jaarlijks naar de Stille Omgang in Amsterdam en regelmatig met de fiets naar Heppeneert. Jan ging graag op reis, maar dat kwam er maar zelden van omdat Catrien een echte huismus was, zoals ze zelf zei. In december 1963 nam Jan de beslissing om een eigen accountantskantoor in Gronsveld op te starten. Hij richtte de voorkamer (de gooj

Kên d'r hön nog

käomer) van zijn huis aan de Stationsstraat in als kantoor. Accountantskantoor Segers was een feit. Na een half jaar trad Jan jr. bij zijn vader in dienst. De jonge Jan nam heel wat klanten van zijn vorige werkgever mee, en ook veel boeren die op de veiling kwamen, lieten hun boekhouding bij Segers doen. Enfin, de zaken liepen goed en al snel werd meer personeel aangenomen. In de voorkamer was het een passen en meten om de mensen, hun bureaus en alle kasten, paperassen, klappers en machines kwijt te komen. Er werkten inmiddels vijf personen. Jan kwam deze jaren echter niet geheel ongeschonden door: in 1966 kreeg hij voor het eerst een hartinfarct. Een jaar later bleek wederom dat Jan leed onder de zorgen die hij had. In mei 1967 trouwde zijn oudste zoon Leon. Jan was daar niet zo gelukkig mee: Leon was nog niet afgestudeerd, had geen inkomen en raakte door te trouwen zijn studiebeurs kwijt. Tijdens het bruiloftsdiner werd het Jan allemaal te veel: hij werd misselijk, moest braken en ging doodziek naar huis. Leon studeerde in 1968 af; een zorg minder voor Jan. Dat Jan jr. op den duur voor de opvolging in het bedrijf zou kunnen zorgen was een andere geruststelling.

Omdat het te krap werd in de voorkamer, werd besloten om het kippenhok achter in de tuin af te breken en daar een nieuw kantoor te bouwen. Dat gebeurde niet meteen. In 1968 was er een grote brand in de veiling. Er werd

een nieuwe veiling gebouwd en in 1969 kwam het kantoor van Segers daar tegenaan te staan. De zaken liepen uitstekend, maar Jan kreeg rond de Kerst van 1970 weer een hartinfarct. De stress van een eigen bedrijf bleek opnieuw zijn tol te eisen. En dan herhaalt de geschiedenis zich. Op 3 juli 1973 verdrinkt Jan jr. tijdens een vakantie in Zell am See in Oostenrijk. Zijn lichaam wordt nooit gevonden. Hij laat een vrouw, en een zoontje van 14 maanden achter. Het gezin Segers is lange tijd in rouw door dit grote verlies. Jan verloor, net als zijn vader, zijn zoon en opvolger. Hij had het zwaar met het overlijden van zijn zoon, maar pakte na enige tijd de draad wel weer op. Hij hervond zichzelf in zijn werk, waarbij tevens de opleiding en de inwijding in het vak van zijn twee zoons Leon en Gerard, die na het overlijden van Jan in het

1975 Lourdes. V.l.n.r. Jan, Ied Frambach, Catrien, Maj Frambach (Lenders), Jacques Lenders

1978. 35 jaar getrouwd

bedrijf stapten, op zijn bordje kwamen te liggen. Catrien had het veel zwaarder; zij miste de dagelijkse aanwezigheid van haar oogappel Jan jr. en bleef gedurende vele jaren depressief.

Jan was een strenge, maar rechtvaardige 'baas'. Zijn motto: 'Denkt aleer gij doende zijt, en doende denkt dan nog.' Na het overlijden van zijn zoon, bezocht Jan overigens zeer regelmatig diens weduwe. Elke woensdag en zaterdagmiddag ging hij in ieder geval langs. Hier kon hij zijn hart luchten, maar bovenal was hij een grote steun voor zijn schoondochter en kleinzoon. Hij was verzot op die kleinzoon, Roger, aan wie hij veel geleerd heeft. Zo leerde Jan hem kaarten. Dat ging overigens niet altijd van een leien dakje. Als Roger te lang wachtte met het afleggen van een kaart, sprak Jan ongeduldig: 'allê, 'n käort of 'nne muülesjtèin!'

Roger gooide gejaagd een kaart op tafel, waarop Jan enigszins sarcastisch zei: 'Ich mejnde èigelik 'n käort...'

Jan moest zijn zoons dus inwerken in het vak, gedrieën werkten ze vaak tot 's avonds laat door. Het bedrijf groeide nog steeds. Als Jan mensen tegemoet kon komen, dan deed hij dat. 'Die lûi kênne zich toch neet hêllepe.' En dan werden de kosten voor de boekhouding verrekend met een zak aardappelen of andere goederen. Er was intussen een boekhoudmachine aangeschaft: een van de eerste computers. Het was een gigantisch apparaat, ongeveer het hele kantoor stond vol. Het was er druk en er klonk de hele dag kabaal. Bovendien rookte zo ongeveer iedereen, met Jan als aanvoerder: hij rookte veel sigaren en sigaretten. Toen Jan 65 jaar was, in 1983, stapte hij officieel uit het bedrijf en liet het over aan zijn beide zoons,

Juni 1983. Kaarten met de drie (toekomstige) koningen. V.l.n.r. Jan, Gerard, Cor, Jo

Kên d'r hön nog

29 januari 1983. Opa Jan wordt 65 jaar. V.l.n.r. Jan, Roger, Margot, Mathieu, Monique, René, Elian, Hugo, opa Jan, Suzanne, Jolanda

Leon en Gerard. Hij bleef echter wel betrokken en verrichtte die laatste jaren hand- en span-diensten. Na 22 jaar verhuisde Accountantskantoor Segers voor de laatste keer. In oktober 1985 werd de voormalige kleuterschool in de Mgr. Willigersstraat gekocht en aangepast als kantoor. In april 1986 werd bij Jan de diagnose longkanker gesteld. Op het laatst was hij nog boos dat zijn hightech horloge (dè klömmel) kapot was. Het horloge was echter niet kapot; zijn hartslag was niet sterk genoeg meer om het horloge op te laden... Op 20 augustus 1986 reed hij nog in de auto naar het ziekenhuis, maar diezelfde nacht overleed hij in het bijzijn

van zijn zoons Jo en Gerard. Gronsveld verloor een markante persoonlijkheid. Catrien zou niet lang meer in het huis aan de Stationsstraat blijven wonen; het huis was te groot en het lag daar nogal ver van de dorpskern af. De laatste 10 jaar van haar leven woonde ze dichtbij de kerk, de bushalte en de winkels in een appartement op Rijksweg 65, bij 'Marie van Thoma op de pléj'. Daar overleed Catrien op 16 oktober 1997.

Maarten Heijnen

INHOUDSOPGAVE

Jaargang 31, 2011

Rubriek	Nr.	Blz.
---------	-----	------

Dialect

Nogmaals: De Wijje geveegd	1	5
Gerèidsjap	1	6
Tillefoon	2	49
Fäobel	3	90
Rolduc	4	121

Foto

-	1	11
-	2	59
-	3	96
-	4	130

Geziën

-	1	13
-	2	63
-	3	101
-	4	133

Historie

Het openbaar lager onderwijs in Gronsveld (slot)	1	15
Herplaatsen grafmonument Sint-Martinuskerk	1	25
Ôzzen ueleger hèt fèt	2	65
Stille getuigen van onze vergeten doden	2	68
De Julianaboon	3	102

De aanleg van elektriciteit in de gemeenten Gronsveld en Rijckholt	4	135
--	---	-----

Kên d'r hön nog

Zjeng Wassenaar	1	38
Nico Hanssen	2	70
Bertien Halders	3	108
Jan Segers	4	150

Natuur

Vijverdiertjes	1	7
Het kapbeleid in het Savelsbos	2	53
Het Savelsbos, een bolwerk van de grauwe vliegenvanger	3	92
Rariteiten 2011	4	123

Streekmuseum

Vreemde voorwerpen	1	33
Houtverbindingen	1	33
Museumfunctie	2	71
Inhalen mei-den Rijckholt	2	71
lénmäoke	2	72
Nieuwe aanwinsten	3	105
Nieuwe aanwinsten	4	146
'Groéseltse nieuwe'	4	146
Grueles Keenderdäog	4	146
De zolder en de brandtrap	4	148

Van aal en nog get

Gedicht van de grootvader van Zjeng Wassenaar	1	37
---	---	----